

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Contactpersoon

Datum 2 juli 2021
Onderwerp Besluit op uw Wob-verzoek

Ons kenmerk
3307895

*Bij beantwoording de datum
en ons kenmerk vermelden.
Wilt u slechts één zaak in uw
brief behandelen.*

Geachte

In uw brief van 18 maart 2021, ontvangen op 22 maart 2021, heeft u met een beroep op de Wet openbaarheid van bestuur (hierna: Wob) verzocht om openbaarmaking van alle facturen die de landsadvocaat sinds 1 januari 2020 aan de Staat der Nederlanden heeft gezonden.

De ontvangst van uw verzoek is schriftelijk bevestigd bij brief van 29 maart 2021, met kenmerk 3272063.

Op 13 april 2021 heeft een gesprek plaatsgevonden tussen u en twee ambtenaren van mijn ministerie over uw precieze informatiebehoefte. In dat gesprek zijn twee aspecten van uw Wob-verzoek aan de orde geweest.

In de eerste plaats bent u erop gewezen dat ik niet over alle facturen beschik die aan de Staat der Nederlanden zijn gezonden. Ik beschik enkel over de facturen die bestemd waren voor mijn ministerie. Naar aanleiding daarvan heeft u bevestigd dat de behandeling van uw Wob-verzoek beperkt kan blijven tot de facturen die op het bestuursdepartement van mijn ministerie aanwezig zijn. Een doorzending van uw verzoek naar andere ministers en bestuursorganen is niet nodig. U zult zelf bezien of u een vergelijkbaar Wob-verzoek bij andere ministers wilt indienen.

In de tweede plaats is aan u voorgehouden dat de Wob concurrentiegevoelige informatie beschermt. Daardoor kan geen gedetailleerd inzicht worden verschaft in de uurtarieven van de landsadvocaat en het precieze aantal uren dat per medewerker aan een zaak is besteed. U heeft daarop aangegeven dat u vooral geïnteresseerd bent in welke zaken er zijn geweest, het totaal aantal uren dat per zaak is besteed en de totale kosten daarvan. Ook bent u benieuwd naar de rechterlijke uitspraken in deze zaken.

Het gesprek is afgerond met de mededeling dat met het zoeken naar de bijbehorende rechterlijke uitspraken tijd gemoeid is, zodat naar verwachting ook de verdaagde beslistermijn nodig zal zijn voor de voorbereiding van het besluit.

Bij brief van 15 april 2021 met kenmerk 3290339 is de beslistermijn met vier weken verdaagd.

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Bij e-mail van 17 mei 2021 heb ik u laten weten dat het Wob-besluit in de afrondende fase was, maar dat ik de landsadvocaat als derde-belanghebbende in de gelegenheid zou stellen om een zienswijze te geven.

Datum
2 juli 2021

Bij e-mail van 7 juni 2021 heb ik u geïnformeerd dat het overzicht nog was aangevuld met zaken uit eerdere jaren die in 2020 en/of 2021 nog doorliepen. Over die aanvullende informatie heb ik een aanvullende zienswijze gevraagd.

Ons kenmerk
3307895

Wettelijk kader

Uw verzoek valt onder de reikwijdte van de Wob. Voor de relevante Wob-artikelen verwijs ik u naar de bijlage 1.

Inventarisatie documenten

De aan mijn ministerie verzonden facturen van de landsadvocaat voor de jaren 2020 en 2021 (tot en met 22 maart 2021) zijn aangetroffen. Het betreft in totaal 485 facturen.

Zienswijzen

Omdat de landsadvocaat derde belanghebbenden is bij de informatie die valt onder de reikwijdte van uw Wob-verzoek, is deze in de gelegenheid gesteld hierover een zienswijze te geven. De reactie van de landsadvocaat heb ik meegewogen in mijn besluit.

Besluit

Ik heb besloten gedeeltelijk aan uw verzoek tegemoet te komen en de informatie waarom u heeft verzocht in samengevatte vorm openbaar te maken. Ik verstrek u daartoe een overzicht van de facturen van de landsadvocaat, waarin de zaaknummers, factuurnummers, een geanonimiseerde omschrijving van de zaken, de totale kosten in de jaren 2020 en/of 2021 en een verwijzing naar de openbare vindplaats van de rechterlijke uitspraken (voor zover beschikbaar) zijn opgenomen.

Overwegingen

Allereerst wil ik u wijzen op het volgende. Ingevolge artikel 3, vijfde lid, van de Wob, wordt een verzoek om informatie ingewilligd met inachtneming van het bepaalde in de artikelen 10 en 11.

Het recht op openbaarmaking op grond van de Wob dient uitsluitend het publieke belang van een goede en democratische bestuursvoering. Het komt iedere burger in gelijke mate toe. Daarom kan ten aanzien van de openbaarheid geen onderscheid worden gemaakt naar gelang de persoon of de bedoeling of belangen van de verzoeker. Bij de te verrichten belangenafweging worden dan ook betrokken het algemene belang bij openbaarmaking van de gevraagde informatie en de door de weigeringsgronden te beschermen belangen, maar niet het specifieke belang van de verzoeker.

Evenmin kent de Wob een beperkte vorm van openbaarmaking. Dit betekent dat openbaarmaking van de gevraagde documenten uitsluitend aan u op grond van de Wob niet mogelijk is. Indien ik aan u de betreffende documenten verstrek, moet ik deze ook aan anderen geven indien zij daarom verzoeken. In dat licht vindt de onderstaande belangenafweging/vinden de onderstaande belangenafwegingen dan ook plaats.

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Datum
2 juli 2021

Ons kenmerk
3307895

Persoonsgegevens

Op grond van artikel 10, tweede lid, aanhef en onder e, van de Wob blijft verstrekking van informatie achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen het belang dat de persoonlijke levenssfeer wordt geëerbiedigd.

In de facturen van de landsadvocaat zijn verschillende persoonsgegevens opgenomen. Het betreft onder meer de naam van de wederpartij, de namen van behandelend ambtenaren van mijn ministerie en de namen van medewerkers van de landsadvocaat die handelingen hebben verricht in het dossier. Ik ben van mening dat het belang van eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer zich verzet tegen openbaarmaking aan een ieder van deze gegevens.

De bovenstaande informatie heb ik dan ook niet opgenomen in de informatie die ik u verstrek in samengevatte vorm. De zaakomschrijvingen heb ik zodanig opgesteld dat deze niet herleidbaar zijn naar individuele personen. Bij de zaakomschrijvingen heb ik rekening gehouden met de informatie die reeds blijkt uit de gepubliceerde rechterlijke uitspraken.

Concurrentiegevoelige informatie

Artikel 10, eerste lid, aanhef en onder c, van de Wob bepaalt dat het verstrekken van informatie achterwege blijft voor zover dit bedrijfs- en fabricagegegevens betreft, die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn medegedeeld. Onder bedrijfsgegevens moet blijken bestendige jurisprudentie worden verstaan: al die gegevens waaruit wetenswaardigheden kunnen worden afgelezen of afgeleid met betrekking tot de technische bedrijfsvoering of het productieproces dan wel met betrekking tot de afzet van producten of de kring van afnemers of leveranciers. Cijfers of gegevens die de financiële bedrijfsvoering en financiële stromen betreffen, worden eveneens als bedrijfs- en fabricagegegevens aangemerkt.

Op grond van artikel 10, tweede lid, aanhef en onder g, van de Wob blijft verstrekking van informatie achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen het belang van het voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling van bij de aangelegenheid betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel van derden.

In de facturen van de landsadvocaat is concurrentiegevoelige informatie opgenomen. De facturen geven een gedetailleerd inzicht in de precieze aantallen uren die verschillende medewerkers van de landsadvocaat aan bepaalde dossierhandelingen hebben besteed en wat daarbij hun uurtarief is geweest. Volgens vaste jurisprudentie zijn dergelijke gegevens concurrentiegevoelige

informatie.¹ Bovendien is in de jurisprudentie bevestigd dat de landsadvocaat onevenredig benadeeld zou worden bij openbaarmaking voor een ieder van dergelijke informatie.²

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Het voorgaande is met u besproken in het telefoongesprek van 13 april 2021. Naar aanleiding daarvan heeft u ingestemd met informatieverstrekking in samengevatte vorm. In uw informatiebehoefte wordt in voldoende mate voorzien als u inzicht heeft in de factuurnummers, het totaal aantal bestede uren en de totale kosten van een zaak. De factuurnummers zelf betreffen naar mijn oordeel geen concurrentiegevoelige informatie en heb ik daarom opgenomen in het overzicht. Dit geldt ook voor de totale kosten. Hierover heeft de Afdeling in de uitspraak van 6 maart 2002³ bepaald dat deze informatie kan worden verstrekt.

Datum
2 juli 2021

Ons kenmerk
3307895

Het totaal aantal bestede uren beschouw ik als bedrijfs- en fabricagegegevens die op grond van artikel 10, eerste lid, aanhef en onder c, van de Wob, niet kunnen worden verstrekt. Het betreft hier wetenswaardigheden waar concurrenten van de landsadvocaat hun voordeel mee kunnen doen bij aanbestedingen en competities voor juridische dienstverlening aan andere partijen dan de rijksoverheid. Daarbij is ook van belang dat reeds de totale kosten van zaken met dit besluit openbaar worden en dat de uurtarieven van de landsadvocaat in eerdere Wob-besluiten openbaar zijn gemaakt.⁴ Het aantal bestede uren per zaak is voor concurrenten nog niet bekend. Uit de bestede uren kunnen methodieken en strategieën in bepaalde typen zaken worden afgeleid. Ik verstrek deze informatie daarom niet. Gelet op de voorgaande overwegingen ben ik bovendien van oordeel dat de landsadvocaat onevenredig benadeeld zou worden door openbaarmaking van deze informatie, zodat artikel 10, tweede lid, aanhef en onder g, van de Wob eveneens in de weg staat aan openbaarmaking.

Toelichting op het overzicht

Ik zie aanleiding om het overzicht nog te voorzien van een korte toelichting. Uw Wob-verzoek heeft betrekking op de facturen van de landsadvocaat in 2020 en 2021 (tot en met de datum waarop ik uw Wob-verzoek heb ontvangen). In het overzicht zijn daarom alleen de zaken opgenomen waarin in deze periode een factuur is ontvangen. Dit zijn een aantal zaken uit voorgaande jaren die nog doorliepen in de jaren 2020 en/of 2021. Omdat deze zaken een looptijd hebben van meerdere jaren, geven de facturen ontvangen in 2020 en/of 2021 niet altijd een representatief beeld van het totale bedrag dat aan deze zaken is besteed.

Van de zaken die gestart zijn in de jaren 2020 en 2021, ontbreken ook enkele zaaknummers. In die zaken is tot op heden geen sprake van declarabele inzet van de landsadvocaat. Dat kan bijvoorbeeld zijn, omdat een dagvaarding is ingetrokken voordat de landsadvocaat zijn werkzaamheden is gestart of omdat de zaak bij een andere overheidsinstantie thuishoorde. Bij de zaken uit 2021 komt

¹ Zie bijvoorbeeld de uitspraken van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna Afdeling) van 6 november 2019, gepubliceerd op www.rechtspraak.nl met kenmerk ECLI:NL:RVS:2019:3714, en van 6 september 2017 met kenmerk ECLI:NL:RVS:2017:2395.

² Zie hiervoor de uitspraak van de Afdeling van 5 december 2018 met kenmerk ECLI:NL:RVS:2018:3994.

³ Ongepubliceerd op www.rechtspraak.nl, kenmerk 200101294/1.

⁴ Zie bijvoorbeeld mijn Wob-besluit van 3 oktober 2018 met kenmerk 2369470, thans nog te vinden via rijksoverheid.archiefweb.eu.

het bovendien voor dat in die zaak nog geen facturen van de landsadvocaat waren ontvangen voor 22 maart 2021.

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

In de laatste kolom van het overzicht heb ik verwijzingen opgenomen naar het kenmerk waarmee de rechterlijke uitspraken vindbaar zijn op www.rechtspraak.nl. Echter hebben zaken niet altijd een gepubliceerde rechterlijke uitspraak als uitkomst. Wanneer sprake is van advisering of schikkingsonderhandelingen, blijkt uit de zaakomschrijving reeds waarom er geen rechterlijke uitspraak is. Andere redenen kunnen zijn dat een zaak is ingetrokken, dat nog geen rechterlijke uitspraak is gedaan of dat de rechterlijke uitspraak ongepubliceerd is gebleven. Ik heb dit waar mogelijk in het overzicht aangegeven.

Datum
2 juli 2021

Ons kenmerk
3307895

Wijze van openbaarmaking

Een geanonimiseerde versie van dit besluit en het daarbij openbaar te maken overzicht zal op de website van de rijksoverheid worden geplaatst.

Een afschrift van dit besluit zend ik ook aan de derde belanghebbende.

Hoogachtend,
Conform het door de Minister van Justitie en Veiligheid, de Minister voor Rechtsbescherming en de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid genomen besluit,

G.M. Bos
Juridisch Adviseur
Sector Juridische Zaken en Wetgevingsbeleid

BEZWAARCLAUSULE

Tegen dit besluit kunt u binnen zes weken na de dag waarop dit is bekend gemaakt een bezwaarschrift indienen. Het bezwaarschrift moet door de indiener zijn ondertekend en bevat ten minste zijn naam en adres, de dagtekening, een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht en de gronden waarop het bezwaar rust. Dit bezwaarschrift moet worden gericht aan: de Minister van Justitie en Veiligheid, ter attentie van de Directie Wetgeving en Juridische Zaken, Sector Juridische Zaken en Wetgevingsbeleid, Postbus 20301, 2500 EH Den Haag.

Bijlage 1 – Relevante artikelen uit de Wob

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Artikel 1

In deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

- a. document: een bij een bestuursorgaan berustend schriftelijk stuk of ander materiaal dat gegevens bevat;
- b. bestuurlijke aangelegenheid: een aangelegenheid die betrekking heeft op beleid van een bestuursorgaan, daaronder begrepen de voorbereiding en de uitvoering ervan;
- c. intern beraad: het beraad over een bestuurlijke aangelegenheid binnen een bestuursorgaan, dan wel binnen een kring van bestuursorganen in het kader van de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een bestuurlijke aangelegenheid;
- d. niet-ambtelijke adviescommissie: een van overheidswege ingestelde instantie, met als taak het adviseren van een of meer bestuursorganen en waarvan geen ambtenaren lid zijn, die het bestuursorgaan waaronder zij ressorteren adviseren over de onderwerpen die aan de instantie zijn voorgelegd. Ambtenaren, die secretaris of adviserend lid zijn van een adviesinstantie, worden voor de toepassing van deze bepaling niet als leden daarvan beschouwd;
- e. ambtelijke of gemengd samengestelde adviescommissie: een instantie, met als taak het adviseren van één of meer bestuursorganen, die geheel of gedeeltelijk is samengesteld uit ambtenaren, tot wier functie behoort het adviseren van het bestuursorgaan waaronder zij ressorteren over de onderwerpen die aan de instantie zijn voorgelegd;
- f. persoonlijke beleidsopvatting: een opvatting, voorstel, aanbeveling of conclusie van een of meer personen over een bestuurlijke aangelegenheid en de daartoe door hen aangevoerde argumenten;
- g. milieu-informatie: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 19.1a van de Wet milieubeheer.

Datum
2 juli 2021

Ons kenmerk
3307895

Artikel 3

1. Een ieder kan een verzoek om informatie neergelegd in documenten over een bestuurlijke aangelegenheid richten tot een bestuursorgaan of een onder verantwoordelijkheid van een bestuursorgaan werkzame instelling, dienst of bedrijf.
2. De verzoeker vermeldt bij zijn verzoek de bestuurlijke aangelegenheid of het daarop betrekking hebbend document, waarover hij informatie wenst te ontvangen.
3. De verzoeker hoeft bij zijn verzoek geen belang te stellen.
4. Indien een verzoek te algemeen geformuleerd is, verzoekt het bestuursorgaan de verzoeker zo spoedig mogelijk om zijn verzoek te preciseren en is het hem daarbij behulpzaam.
5. Een verzoek om informatie wordt ingewilligd met inachtneming van het bepaalde in de artikelen 10 en 11.

Artikel 6

1. Het bestuursorgaan beslist op het verzoek om informatie zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen vier weken gerekend vanaf de dag na die waarop het verzoek is ontvangen.
2. Het bestuursorgaan kan de beslissing voor ten hoogste vier weken verdagen. Van de verdaging wordt voor de afloop van de eerste termijn schriftelijk gemotiveerd mededeling gedaan aan de verzoeker.

3. Onverminderd artikel 4:15 van de Algemene wet bestuursrecht wordt de termijn voor het geven van een beschikking opgeschort gerekend vanaf de dag na die waarop het bestuursorgaan de verzoeker mededeelt dat toepassing is gegeven aan artikel 4:8 van de Algemene wet bestuursrecht, tot de dag waarop door de belanghebbende of belanghebbenden een zienswijze naar voren is gebracht of de daarvoor gestelde termijn ongebruikt is verstreken.
4. Indien de opschorting, bedoeld in het derde lid, eindigt, doet het bestuursorgaan daarvan zo spoedig mogelijk mededeling aan de verzoeker, onder vermelding van de termijn binnen welke de beschikking alsnog moet worden gegeven.
5. Indien het bestuursorgaan heeft besloten informatie te verstrekken, wordt de informatie verstrekt tegelijk met de bekendmaking van het besluit, tenzij naar verwachting een belanghebbende bezwaar daar tegen heeft, in welk geval de informatie niet eerder wordt verstrekt dan twee weken nadat de beslissing is bekendgemaakt.
6. Voor zover het verzoek betrekking heeft op het verstrekken van milieu-informatie:
 - a. bedraagt de uiterste beslistermijn in afwijking van het eerste lid twee weken indien het bestuursorgaan voornemens is de milieu-informatie te verstrekken terwijl naar verwachting een belanghebbende daar bezwaar tegen heeft;
 - b. kan de beslissing slechts worden verdaagd op grond van het tweede lid, indien de omvang of de gecompliceerdheid van de milieu-informatie een verlenging rechtvaardigt;
 - c. zijn het derde en vierde lid niet van toepassing.

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Datum
2 juli 2021

Ons kenmerk
3307895

Artikel 7

1. Het bestuursorgaan verstrekt de informatie met betrekking tot de documenten die de verlangde informatie bevatten door:
 - a. kopie ervan te geven of de letterlijke inhoud ervan in andere vorm te verstrekken;
 - b. kennisneming van de inhoud toe te staan;
 - c. een uittreksel of een samenvatting van de inhoud te geven, of;
 - d. inlichtingen daaruit te verschaffen.
2. Het bestuursorgaan verstrekt de informatie in de door verzoeker verzochte vorm, tenzij:
 - a. het verstrekken van de informatie in die vorm redelijkerwijs niet gevegd kan worden;
 - b. de informatie reeds in een andere, voor de verzoeker gemakkelijk toegankelijke vorm voor het publiek beschikbaar is.
3. Indien het verzoek betrekking heeft op milieu-informatie als bedoeld in artikel 19.1a, eerste lid, onder b, van de Wet milieubeheer, verstrekt het bestuursorgaan, zo nodig, en indien deze informatie voorhanden is, tevens informatie over de methoden die zijn gebruikt bij het samenstellen van eerstbedoelde informatie.

Artikel 10

1. Het verstrekken van informatie ingevolge deze wet blijft achterwege voor zover dit:
 - a. de eenheid van de Kroon in gevaar zou kunnen brengen;
 - b. de veiligheid van de Staat zou kunnen schaden;

- c. bedrijfs- en fabricagegegevens betreft, die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn meegedeeld;
 - d. persoonsgegevens betreft als bedoeld in de artikelen 9, 10 en 87 van de Algemene verordening gegevensbescherming, tenzij de verstrekking kennelijk geen inbreuk op de persoonlijke levenssfeer maakt.
2. Het verstrekken van informatie ingevolge deze wet blijft eveneens achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:
- a. de betrekkingen van Nederland met andere staten en met internationale organisaties;
 - b. de economische of financiële belangen van de Staat, de andere publiekrechtelijke lichamen of de in artikel 1a, onder c en d, bedoelde bestuursorganen;
 - c. de opsporing en vervolging van strafbare feiten;
 - d. inspectie, controle en toezicht door bestuursorganen;
 - e. de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer;
 - f. het belang, dat de geadresseerde erbij heeft als eerste kennis te kunnen nemen van de informatie;
 - g. het voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling van bij de aangelegenheid betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel van derden.
3. Het tweede lid, aanhef en onder e, is niet van toepassing voorzover de betrokken persoon heeft ingestemd met openbaarmaking.
4. Het eerste lid, aanhef en onder c en d, het tweede lid, aanhef en onder e, en het zevende lid, aanhef en onder a, zijn niet van toepassing voorzover het milieu-informatie betreft die betrekking heeft op emissies in het milieu. Voorts blijft in afwijking van het eerste lid, aanhef en onder c, het verstrekken van milieu-informatie uitsluitend achterwege voorzover het belang van openbaarmaking niet opweegt tegen het daar genoemde belang.
5. Het tweede lid, aanhef en onder b, is van toepassing op het verstrekken van milieu-informatie voor zover deze handelingen betreft met een vertrouwelijk karakter.
6. Het tweede lid, aanhef en onder g, is niet van toepassing op het verstrekken van milieu-informatie.
7. Het verstrekken van milieu-informatie ingevolge deze wet blijft eveneens achterwege voorzover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:
- a. de bescherming van het milieu waarop deze informatie betrekking heeft;
 - b. de beveiliging van bedrijven en het voorkomen van sabotage.
8. Voorzover het vierde lid, eerste volzin, niet van toepassing is, wordt bij het toepassen van het eerste, tweede en zevende lid op milieu-informatie in aanmerking genomen of deze informatie betrekking heeft op emissies in het milieu.

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Datum
2 juli 2021

Ons kenmerk
3307895